

IOAN MITREA: REPERE ALE ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE

În aceste momente deosebite pentru instituția noastră și pentru cel căruia i se decernează astăzi titlul de *membru de onoare* al Institutului de Arheologie din Iași, îmi este deosebit de plăcut să evidențiez activitatea științifică a unui cercetător de elită, un destoinic profesor și un remarcabil muzeograf și, dincolo de toate acestea, un vechi și constant prieten și colaborator.

A vorbi despre activitatea științifică a unui cercetător care, timp de aproape patru decenii și jumătate s-a dăruit cu pasiune și onestitate profesiei de a căuta și descoperi adevăruri din trecutul îndepărtat este, fără îndoială, o întreprindere relativ facilă, de vreme ce acesta are o zestre impresionantă de realizări acumulate cu migală timp îndelungat. Din această bogată zestre spirituală voi încerca să creionez mai ales aportul pe care Ioan Mitrea l-a adus la clarificarea unor fundamentale aspecte ale istoriei noastre străvechi.

Aș vrea însă de la început să menționez faptul că, încă de la absolvirea Facultății de Istorie din Iași, Ioan Mitrea s-a orientat cu prioritate spre cercetarea mileniului I d. Hr., perioadă care, în preajma anilor '60 era încă deficitară în ceea ce privește cuantumul vestigiilor scoase la iveală și a investigațiilor arheologice, dar și al numărului arheologilor implicați în studierea ei. Desigur, a fost o alegere fericită pentru Ioan Mitrea, dar și pentru cercetarea arheologică a regiunilor de la est de Carpați, cu atât mai mult cu cât, în decursul anilor care au urmat, numărul specialiștilor în domeniu a continuat din nefericire să rămână destul de redus, pentru regiunile menționate, ca de altfel și pentru altele din restul țării.

În legătură cu opțiunea profesională a colegului Ioan Mitrea îmi face de asemenea plăcere să amintesc că, încă de la debutul activității sale științifice, am colaborat împreună, săpăturile arheologice întreprinse în așezarea medievală timpurie de la Lozna–Botoșani, din 1963, constituind un început fructuos soldat cu frumoase rezultate, pe care le-am și valorificat amândoi publicându-le în revista *Arheologia Moldovei*. Acesta este și primul articol științific tipărit de sărbătoritul de astăzi. În perioada imediat următoare am efectuat împreună săpături arheologice în obiectivele de la Mănioaia-Costișa, jud. Neamț, și de la Oituz, jud. Bacău, rezultatele obținute fiind publicate în revista *Carpica*. În decursul anilor Ioan Mitrea a participat temporar, ca un membru cu bune contribuții, pe șantierele arheologice pe care le-am condus la Botoșana–Suceava, Fundu–Herței–Botoșani sau de la Arsura–Vaslui. De asemenea, împreună am efectuat un stagiu de cercetare pe șantierul arheologic de la Hansca–Ialoveni din Republica Moldova.

Firește, Ioan Mitrea nu s-a mărginit doar la aceste colaborări, ci a inițiat și condus personal de-a lungul anilor săpături arheologice de amploare, sondaje sau săpături de salvare în numeroase obiective, dintre care trebuie amintite în primul rând, pentru valoarea rezultatelor obținute, pe cele de la Izvoare–Bahna și Davideni–Neamț, Bacău–Curtea Domnească, Ștefan cel Mare, Oncești și Damieniști-Bacău sau Câmpineanca și Oreavu-Vrancea. Ca urmare a acestor numeroase cercetări de teren a scos la iveală bogate vestigii din primul mileniu al erei creștine, unele de o valoare inestimabilă pentru înțelegerea unora din aspectele procesului de formare a limbii și a poporului român. Putem aprecia, fără teama de a exagera, că cercetările întreprinse ani de zile de către Ioan Mitrea în regiunile centrale ale Moldovei și nu numai, constituie un exemplu de investigare arheologică, din nefericire urmat astăzi de prea puțini dintre cei chemați să descifreze taine ale trecutului nostru îndepărtat.

Rezultatele cercetărilor efectuate cu privire la perioada secolelor VI–IX, cu deosebire în regiunea centrală a Moldovei, au fost utilizate exhaustiv în teza sa de doctorat, susținută la Universitatea din Cluj-Napoca sub conducerea profesorului Kurt Horedt (din comisia căreia am făcut și eu parte), publicată în anul 1980, constituind un reper pentru continuarea studierii procesului de etnogeneză românească în aceste părți ale spațiului carpatodunărean. În activitatea sa de a investiga istoria primului mileniu d. Hr. Ioan Mitrea și-a extins de-a lungul anilor aria tematică și cronologică efectuând săpături arheologice în așezări și cimitire aparținând civilizației carpice din secolele II–III și a civilizației daco-romanice din secolele IV–V, precum sunt cele de la Cîrligi–Filipești, Borșeni, Damieniști și altele. S-a ocupat cu bune rezultate și de unele probleme de numismatică, implicându-se în recuperarea și valorificarea tezaurilor de la Muncelul de Sus și Măgura, iar când a fost cazul nu a precupețit să-și îndrepte cercetările și în domeniul preistoriei și chiar a evului mediu, publicând unele articole bine documentate și interesante. A studiat astfel o paletă relativ largă de aspecte punând în valoare vestigii valoroase, formulând judecăți de valoare și concluzii convingătoare, care l-au impus în timp ca unul dintre cei mai activi și avizați cercetători din domeniul arheologiei evului mediu timpuriu de la noi din țară și de peste hotare.

Fără îndoială, cele mai temeinice contribuții le-a adus Ioan Mitrea prin intermediul cercetărilor întreprinse într-o serie de obiective remarcabile prin datele oferite ca cele, de exemplu de la Izvoare–Bahna și mai ales de la Davideni–Neamț. Referitor la cele două obiective menționate (cel de la Davideni cercetat în întregime) trebuie scos în evidență faptul că au pus la dispoziția specialiștilor un număr considerabil de vestigii, unele unicat și de o valoare științifică inestimabilă. Monografia așezărilor cercetate la Davideni–Neamț, pentru care autorul ei a fost răsplătit cu premiul Academiei Române, *Eudoxiu Hurmuzaki* în anul 2002 (în atribuirea căruia m-am implicat și eu prin întocmirea referatului de recomandare solicitat de înaltul for științific), poate fi considerată un model de valorificare a unor ample cercetări arheologice, contribuțiile aduse de această monografie fiind indispensabile înțelegerii procesului de continuitate autohtonă, a cunoașterii trăsăturilor esențiale ale civilizației romanice de tip *Costișa–Botoșana–Hansca*, a consecințelor reieșite din contactele dintre autohtoni și migratori (în special slavii) și nu în ultimul rând, a influențelor benefice primite din partea civilizației romano-bizantine și bizantine.

Cercetând cu rigoare situația etno-demografică, social-economică și spirituală a unei largi zone geografice din părțile răsăritene ale foste Dacii nord-dunărene, Ioan Mitrea a oferit largi posibilități de a înțelege mai bine profundele prefaceri care au avut loc în sânul societății locale într-o perioadă istorică deosebit de tulbură, afectată direct, cu nefaste consecințe, de marile migrații dinspre răsăritul Europei. Concluziile cercetărilor sale trebuiesc astfel în mod obligatoriu coroborate cu cele reieșite din investigațiile întreprinse în restul ținuturilor carpatonistriene și integrate problematicei generale a procesului de etnogeneză românească, raportat întregului teritoriu carpatodunăreano-pontic.

În ansamblul cercetărilor întreprinse pentru studierea mileniului I d.Hr. Ioan Mitrea a pus astfel în circuitul științific, prin intermediul unor temeinice studii, noi și interesante vestigii de factură bizantină și de asemenea unele în legătură cu difuzarea aici a creștinismului în sânul comunităților autohtone, aducând utile contribuții la mai buna cunoaștere a unor fenomene de spiritualitate deosebit de interesante cu o profundă semnificație în derularea procesului de formare a limbii și poporului român.

Dincolo de preocupările constante referitoare la arheologia și istoria perioadei marilor migrații din mileniul I d.Hr., Ioan Mitrea s-a remarcat și ca un competent muzeograf, contribuind cu succes la organizarea unor expoziții de arheologie vernisate în țară și peste hotare. Concomitent, s-a implicat și într-o susținută activitate de popularizare a rezultatelor cercetărilor arheologice și istorice și de evidențiere a contribuțiilor unor cunoscuți savanți din domeniul istoriei vechi, precum Vasile Pârvan, Ion Nestor, Mircea Petrescu-Dîmbovița, Dumitru Protase și alții.

Apreciind corect importanța valorificării contribuțiilor din domeniul arheologiei și istoriei și a atragerii către studiul trecutului nostru a tinerii generații, Ioan Mitrea a contribuit sau inițiat apariția unor reviste precum *Anuarul Liceului Ferdinand I* din Bacău, dar mai ales a revistei *Zargidava*, care de câțiva ani a devenit una din apreciatele reviste de specialitate.

Devotat profesiei așezate, Ioan Mitrea a considerat constant că rezultatele obținute trebuie incluse, integral și în timp util, în circuitul științific, pentru a putea constitui reale temeiuri de clarificare a unora din aspectele istorice mai puțin cunoscute sau pentru încercări de reconstituire a realităților din vremurile trecute, cât mai aproape de adevăr. Numărul considerabil al cărților, studiilor și articolelor tipărite de Ioan Mitrea, de-a lungul anilor, însumând aproape 200 de titluri, la care se adaugă alte zeci de articole de popularizare, este elocvent în a demonstra demersul pe care autorul lor și l-a propus încă de la început, dedicându-se cu pasiune, deplină responsabilitate și competență studierii unei perioade istorice deosebit de complexă și de o importanță covârșitoare pentru înțelegerea corectă a destinului unui popor.

Contribuțiile aduse, timp de aproape patru decenii și jumătate, de Ioan Mitrea la clarificarea unor interesante și încă puțin cunoscute până la el aspecte de ordin social-economic, etno-demografic și cultural din perioada secolelor IV–X d.Hr. alcătuiesc astăzi o zestre științifică valoroasă, pusă cu generozitate la dispoziția specialiștilor români și de peste hotare, care nu vor putea investiga, cu rezultatele dorite perioada de timp menționată, fără a apela constant și a se întemeia pe rezultatele obținute de cercetătorul băcăuan.

Închei, adresându-mă direct, stimate coleg și prieten Ioan Mitrea cu urarea de a trăi mulți ani, cu sănătate, cu noi împliniri, manifestând aceeași putere de muncă, entuziasm și dragoste pentru trecutul îndepărtat, spre binele și progresul istoriografiei românești. Aceleași urări de mulți ani, de sănătate și de realizări le adresăm întregii tale familii.

DAN GH. TEODOR